

SPIS TREŚCI

PKZEDMOWA.....	5
WSTĘP. Historia dyplomacji — przedmiot i zakres wykładu (<i>Gerard Labuda</i>)	9
1. Przedmiot historii dyplomacji.....	9
2. Zakres i treść wykładu.....	12
3. Technika wykładu.....	17
4. Periodyzacja historii dyplomacji polskiej . . . ,.....	20

CZĘŚĆ I DYPLOMACJA POLSKA WCZESNEGO FEUDALIZMU X W. — 1306 K. (*Gerard Labuda*)

ROZDZIAŁ L STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE W EUROPIE ŚREDNIO WIECZNEJ (VI - XV W.).....	33
1. Kultura polityczna ludów słowiańskich we wczesnym średniowieczu . . .	33
2. System państw europejskich w średniowieczu.....	40
Uniwersalne państwa średniowieczne (Cesarstwo Wschodnie i Zachod nie).....	42
Państwa południowogermańskie i romańskie.....	45
Warunki tworzenia się państw w krajach Europy północnej i wschod niej	49
System państw północnogermańskich, słowiańskich i bałtyckich	51
3. Hierarchia, struktura i ideologia władzy w państwach europejskich . . .	56
Cesarz i papież	58
Zależność i suwerenność w stosunkach międzynarodowych	62
Państwa narodowe.....	64
4. jFormy, symbolika i normy stosunków międzynarodowych	67
Stosunki prawnopubliczne w średniowieczu	68

Ceremoniał i symbolika stosunków międzynarodowych.....	72
Umowy międzypaństwowe.....	75
ROZDZIAŁ II. POWSTANIE I ZAŁAMANIE SIĘ PIERWSZEGO PAŃSTWA POLSKIEGO (OK. 850-1038 R.).....	
1. Geneza państwa polskiego.....	79
2. Sytuacja międzynarodowa w okresie powstawania państwa polskiego	82
3. Główne kierunki polityki zagranicznej pierwszych Piastów (960 - 1038)	85
Stosunki polityczne z Niemcami i Czechami	87
Polityka wyznaniowa i kościelna.....	90
Nowe horyzonty polityki za Bolesława Chrobrego: między Niemcami a Rusią	92
Niepowodzenia polityki zewnętrznej i wewnętrznej za Mieszka II (1025-1034).....	97
4. Organizacja i technika dyplomacji na przełomie X i XI w.	99
Organizacja działalności dyplomatycznej.....	100
Technika i metody sztuki dyplomatycznej	103
5. Charakterystyka ogólna okresu.....	106
ROZDZIAŁ III, ODBUDOWA PAŃSTWA I POCZĄTKI DEZINTEGRACJI MONARCHII WCZESNOFEUDALNEJ (1038-1138)	
1. Sytuacja międzynarodowa Polski na przełomie XI i XII w.	108
2. Polityka zagraniczna drugiej generacji Piastów (od Kazimierza Odnowiciela do Bolesława Krzywoustego)	110
3. Organizacja i technika dyplomacji w XI i na początku XII w.	125
Organizacja działalności dyplomatycznej	126
Technika i metody dyplomacji	131
4. Charakterystyka ogólna okresu.....	132
ROZDZIAŁ IV. MIĘDZY PROGRAMEM JEDNOCZENIA A DZIELENIA MONARCHII (1138-1206)	
1. Sytuacja międzynarodowa Polski w drugiej połowie XII w.	134
2. Polityka zagraniczna princepsów polskich i ich książęcych rywali	136
3. Organizacja działalności dyplomatycznej w okresie istnienia pryncypatu	145
Organizacja działalności dyplomatycznej.....	146
Technika działalności dyplomatycznej	148
4. Charakterystyka ogólna okresu.....	149
ROZDZIAŁ V. ZAŁAMANIE PRYNCYPATU I ZWYCIĘSTWO DECENTRALIZACJI (1206-1250)	
1. Sytuacja międzynarodowa Polski w pierwszej połowie XIII w.	152
2. Stosunki międzydzielnicowe	150
3. Polityka zagraniczna książąt dzielnicowych	160
Stosunek do Papieża i Cesarstwa.....	160
Ekspansja Wągiei na Ruś halicką: zagrożenie tatarskie	165
Polityka obronna przed ekspansją niemiecką	169
5. Organizacja i technika dyplomacji w pierwszej połowie XIII w.	174

Organizacja dyplomacji.....	175
Technika i wyniki czynności dyplomatycznych	178
5. Charakterystyka ogólna okresu	182
ROZDZIAŁ VI. JEDNOCZENIE KRAJU PRZEZ ODRODZENIE KRÓLESTWA POLSKIEGO (1250 -1306)	185
1. .Przeobrażenia w sytuacji międzynarodowej Polski	187
2. Polityka zagraniczna w okresie dezintegracji monarchii	188
Polityka papieska w Polsce	188
Stosunki z królami i feudałami niemieckimi	192
Polityka zjednoczeniowa książąt dzielnicowych	196
3. Organizacja i technika dyplomacji w okresie jednoczenia państwa .	203
Schyłek dyplomacji osobistej książąt dzielnicowych.....	203
Politycy i dyplomaci.....	205
Technika działań dyplomatycznych.....	209
ROZDZIAŁ VII. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA EPOKI WCZESNEGO FEUDALIZMU	212
ŹRÓDŁA I LITERATURA	216

CZĘŚĆ II
DYPLOMACJA POLSKA W DOBIE ZJEDNOCZENIA
KRÓLESTWA POLSKIEGO (1306 - .1382)
{Zdzisław Kaczmarczyk}

ROZDZIAŁ I. POLSKA W OKRESIE TWORZENIA SIĘ DYNASTYCZNYCH PAŃSTW WIELONARODOWYCH W EUROPIE ŚRODKOWEJ	219
1. Rywalizacja Luksemburgów i Wittelsbaehów o władzę w Rzeszy; wzrost znaczenia Francji i kryzys Papieżstwa.....	219
2. Wzrost znaczenia państw Europy środkowej i wschodniej	221
3. Zjednoczenie Królestwa Polskiego.....	223
4. Konflikty Królestwa Polskiego z Luksemburgami, Zakonem Krzyżackim i Litwą; zbliżenie do Węgier.....	225
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLOMACJI POLSKIEJ	228
1. Jednoczenie Polski przez Władysława Łokietka (1306-1333)	228
2. Koronacja Łokietka na króla polskiego	232
3. Spór z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie.....	235
4. Utrata Śląska przez Polskę i zagrożenie krzyżacko-luksemburskie .	238
5. Polityka pokojowa Kazimierza Wielkiego	243
6. Zawarcie pokoju kaliskiego 1343 r.....	249
7. Próby odzyskania Śląska i umacnianie się na Rusi halickiej	252
8. Wzrost międzynarodowego znaczenia Polski	257
9. Próby rewindykacji Śląska i Pomorza Zachodniego	260
10. Polska w unii personalnej z Węgrami.....	263

ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA I TECHNIKA POLSKIEJ SŁUŻBY DYPLOMATYCZNEJ.....	288
1. Organizacja dyplomacji.....	258
2. Technika działalności dyplomatycznej	276
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA OKRESU.....	239
ŹRÓDŁA I LITERATURA	295

CZEŚĆ III
DYPLOMACJA POLSKA W CZASACH JADWIGI
I WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY (1382 - 1434)
(Zenon Hubert Nowak)

ROZDZIAŁ I. SYTUACJA MIĘDZYKARODOWA POLSKI NA PRZEŁOMIE XIV i XV W.	299
1. Przeobrażenia polityczne i prawno-międzynarodowe Europy , . . . ,	299
2. Zagrożenie tureckie i odradzenie się państwowości ruskiej , . . .	305
3. Ruch soborowy	308
4. Schyłek, znaczenia Cesarstwa , (.	312
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLOMACJI POLSKIEJ W LATACH 1382-1434.....	315
1. Walka o spadek po Ludwiku Węgierskim ,	315
2. Zawarcie unii z Litwą.....	318
3. Przeciwdziałanie akcjom Zakonu Krzyżackiego i Zygmunta Luksemburskiego	322
4. Działalność dyplomacji polskiej w okresie pogrunwaldzkim	328
5. Udział w soborach — Piza, Konstancja i Bazylea	332
6. Procesy międzynarodowe przed Zygmuntem Luksemburskim i papieżem	337
7. Problem Czech 'husyckich w dyplomacji polsko-litewskiej	341
8. Sprawa koronacji Witolda.....»	344
9. Kontakty dyplomatyczne ze Wschodem	348
10. Wkład Polski w kształtowanie pojęcia prawa międzynarodowego	352
ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA I TECHNIKA POLSKIEJ DYPLOMACJI W LATACH 1382-1434	355
1. Nowe zadania polskiej dyplomacji i jej rozbudowa	355
2. Ośrodki dyspozycyjne polskiej dyplomacji	356
3. Znaczenie kancelarii królewskiej, jej kierowników i personelu	360
4. Skład osobowy służby dyplomatycznej i jej wykształcenie	365
5. Formy akcji dyplomatycznych.....	375
6. Technika i metody polskiej służby dyplomatycznej	378
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA OKRESU	384
ŹRÓDŁA I LITERATURA ,	388

CZEŚĆ IV
CZASY WŁADYSŁAWA III JAGIELLOŃCZYKA
(WARNENŃCZYKA) 1434 - 1444
(*Marian Biskup*)

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI MIĘDZYNARODOWEJ	395
1. Konflikt soboru bazylejskiego z Papiestwem	394
2. Usunięcie Luksemburgów i Habsburgów w Czechach i na Węgrzech	396
3. Wzrost ekspansji tureckiej na Bałkanach	397
4. Osłabienie Rzeszy Niemieckiej, państw krzyżackich i unii kalmarskiej	398
5. Sytuacja na Wschodzie; usamodzielnienie się Litwy	399
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLOMACJI POLSKIEJ W LATACH 1434-1444	401
1. Na soborze bazylejskim	401
2. Początek akcji o sukcesję jagiellońską w Czechach i na Węgrzech	405
3. Traktat brzeski 1435 r. z Zakonem Krzyżackim	406
4. Kontynuacja akcji o sukcesję czesko-węgierską; sprawy Litwy i Mołdawii	407
5. W walce z Habsburgami o koronę czeską dla Jagiellonów	403
6. Osadzenie Władysława Jagiellończyka na tronie węgierskim	414
7. Utrata inicjatywy politycznej na Węgrzech; Warna	416
8. Sprawy Litwy i Mazowsza; rewindykacja części Śląska	419
ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA I METODY DZIAŁANIA SŁUŻBY DYPLOMATYCZNEJ W LATACH 1434-1444	421
1. Kadra kierownicza polskiej dyplomacji.....	421
2. Metody i technika działania.....	424
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA OKRESU	427
ŹRÓDŁA I LITERATURA	429

CZEŚĆ V
CZASY KAZIMIERZA JAGIELLOŃCZYKA (1447 - 1492)
(*Marian Biskup, Karol Górski*)

WSTĘP.....	431
------------	-----

1447 - 1466: LATA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH
(*Marian Biskup*)

ROZDZIAŁ I. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA POLSKI DO 1466 R.	433
1. Rozbicie terytorialne Rzeszy; władcy narodowi w Czechach i na Węgrzech	433
2. Osłabienie spójności państw nadbałtyckich i Hanzy	434
3. Mołdawia i wzrost ekspansji tureckiej na Bałkanach	436
4. Wzrost autorytetu papiestwa i jego akcja krucjatowa	437

ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLOMACJI POLSKIEJ W LATACH 1447-1466.....	439
1. Uznanie władzy Mikołaja V i wpływ króla na obsadę wyższych godności duchownych	439
2. Sfinalizowanie małżeństwa króla z Elżbietą Habsburską	441
3. Inkorporacja Prus	442
4. Akcja dyplomatyczna na terenie Rzeszy i kurii rzymskiej w sprawie Prus	444
5. Działalność dyplomacji po klęsce Chojnickiej	446
6. Porażki dyplomatyczne w Rzeszy i kurii oraz Danii w 1455 r.	448
7. Pierwsza mediacja zewnętrzna w sporze z Zakonem.....	450
8. Akcja o wykup zamków krzyżackich w latach 1456-1457	451
9. Ostry konflikt z kurią rzymską w sprawie ekskomuniki i Warmii	454
10. Próby rokowań z Zakonem i pośrednictwa czynników z Rzeszy w latach 1458-1460; przymierze z Bawarią.....	436
11. Sojusz z Czechami i Albrechtem VI austriackim	458
12. Ułożenie stosunków z lenną Mołdawią i Turkami	459
13. Sukces w stosunkach z kurią; nieudana mediacja legata papieskiego w sprawie Prus.....	460
14. Uregulowanie stosunków z Bernardem Szumborskim i Warmią	461
15. Mediacja hanzeatycka w Toruniu 1464 r.....	462
16. Mediacja papieska w Prusach i zawarcie traktatu toruńskiego w 1466 r. z Zakonem.....	46S
 ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA I TECHNIKA SŁUŻBY DYPLOMATYCZNEJ W LATACH 1447-1466.....	466
1. Kadra kierownicza	466
2. Zasięg i skład poselstw.....	467
3. Metody dyplomacji kazimierzowskiej.....	470
 ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA PODOKRESU	476
 1466 - 1492: LATA KONFLIKTÓW DYPLOMATYCZNYCH (Karol Górski)	
ROZDZIAŁ I. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA	479
1. Postawa papieża, cesarza i Hanzy; rola Danii	479
2. Państwa bałkańskie, Turcja i Moskwę , •	480
 ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLOMACJI POLSKIEJ W LATACH 1466-1492	483
1. Walka o osadzenie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech	483
2. "Walka o tron warmiński i komplikacje węgiersko-krzyżackie	490
3. Działalność dyplomatyczna stanów Prus Królewskich	492
4. Stosunki z Zakonem Krzyżackim w Prusach w latach 1466 -1492	493
5. Działalność dyplomatyczna Gdańska.....	495
6. Sprawy tureckie	496
7. Walka o tron węgierski między synami Kazimierza	498

ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA I TECHNIKA SŁUŻBY DYPLMATYCZNEJ W LATACH 1466-1492	301
1. Ośrodki dyspozycyjne dyplomacji polskiej	501
2. Technika dyplomacji kazimierzowskiej	502
3. Finansowanie funkcji dyplomatycznych	506
4. Skład personalny dyplomacji kazimierzowskiej i kierunki poselstw ..	509
5. Technika działania dyplomatów kazimierzowskich	518
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA PODOKRESU 1466 - 1492	525
ŹRÓDŁA I LITERATURA (1447-1492)	527

CZEŚĆ VI
 CZASY JANA OLBRACHTA I
 ALEKSANDRA JAGIELLOŃCZYKA (1492 - 1506)
 (*Marian Biskup*)

ROZDZIAŁ I. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA POLSKI NA PRZEŁOMIE XV I XVI W	531
1. Rywalizacja francusko-habsburska	531
2. Ekspansja Moskwy i Turcji.....	533
3. Strefa bałtycka i walka Danii ze Szwecją Starów	535
4. Niespójność państw jagiellońskich	535
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ DYPLMATYCZNA W LATACH 1492-1506	537
1. Zbliżenie polsko-węgierskie i plany wojny z Turcją	537
2. Umocnienie wpływów w Prusach Krzyżackich w 1493 r	538
3. Nieumiejętne przygotowanie dyplomatyczne wyprawy antytureckiej 1497 r.....	539
4. Uregulowanie stosunków z Węgrami i Mołdawią po 1497 r.	541
5. Konflikt z nowym w. mistrzem krzyżackim Fryderykiem, saskim .	544
6. Akcja Rzeszy w sprawie Zakonu, banicji miast pruskich i pomocy przeciw Turkom	545
7. Działalność w kurii rzymskiej w sprawie Zakonu i subsydiów antytureckich	547
8. Montowanie sojuszy antytureckich; przymierze z Francją w 1500 r.	549
9. Rozejm polsko-turecki 1501 r.; szachowanie Tatarów krymskich . . .	551
10. Zwrot ku sprawom Moskwy w interesie Litwy	553
11. Nierozstrzygnięcie sprawy krzyżackiej w 1501 r.....	554
12. Preponderancja spraw południowo-wschodnich od 1501 r.; rozejm z Turcją w 1503 r.....	557
13. Niezrealizowanie przymierza z Anglią w 1503 r.....	559
14. Próby rokowań z Zakonem w 1504 r. przy udziale Sasów	560
15. Akcja w kurii rzymskiej; poselstwo Erazma Ciołka z 1505 r.	561
16. Niepowodzenia akcji w sprawie zaprzysiężenia traktatu toruńskiego .	564
17. Połowiczne ułożenie stosunków z Mołdawią Bogdana III	365
18. Stosunki z Księstwem Pomorskim po 1501 r.....	566
19. Plany unii •— przymierza ze Szwecją Sturów	567

ROZDZIAŁ III. CRĆ-ANIZACJA I TECHNIKA DYPLOMACJI W LATACH 1492-1506	570
1. Zespół kierowniczy	570
2. Poselstwa i ich skład społeczny	573
3. Warsztat pracy dyplomacji polskiej	575
4. Finansowanie poselstw	577
5. Technika działania	578
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA OKRESU 1492-1506	582
ŹRÓDŁA I LITERATURA (1492-1506).....	584

CZĘŚĆ VII
DYPLOMACJA POLSKA W LATACH 1506 - 1572
(Roman Zelewski)

ROZDZIAŁ I. POLSKA W OKRESIE ODRODZENIA I REFORMACJI ORAZ WEZŁOWE PROBLEMY POLITYKI MIĘDZYKARODOWEJ	587
1. Sytuacja wewnętrzna Polski — unia realna z Litwą	587
2. Wojny Francji z Habsburgami	589
3. Ekspansja turecka w Europie i północnej Afryce	594
4. Ekspansja władców Moskwy — wojna o Inflanty	598
5. Rola Włoch w polityce europejskiej.....	606
6. Reformacja w Europie — wojny religijne	608
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ POLSKIEJ DYPLOMACJI	614
1. W okrążeniu (1506-1515)	614
2. W zgodzie z Habsburgami (1516 -1526).....	629
3. Między Habsburgami a Turcją (1526 -1538)	647
4. Meandry dyplomacji polskiej (1539 - 1548)	662
5. t>ocena dyplomacji Zygmunta Starego	671
6. Zwrot ku Bałtykowi (1548-1561).....	681
7. Walka o dominium maris Baltici (1562 -1572)	689
8. Ocena dyplomacji za czasów Zygmunta Augusta	713
ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA POLSKIEJ SŁUŻBY DYPLOMATYCZNEJ W LATACH 1506-1572.....	724
1. Organizacja kierownictwa dyplomacji w przodujących w tym wzglę dzie państwach europejskich	724
2. Organizacja służby dyplomatycznej w Polsce	728
Król i rada królewska	728
Kancelarie większa i mniejsza	730
Archiwum	737
3. Charakterystyka niektórych podkanclerzych i kanclerzy	741
4. Wykonawcza służba dyplomatyczna	747
Posłowie i agenci	747
Otoczenie posła	755
Dokumenty poselstwa	757
Korespondencja i relacje	760
Język dokumentów i wystąpień dyplomatycznych, *	765

Wynagrodzenie i ogólne koszty poselstw	767
Skład społeczny i narodowościowy	773
Pocztą Kraków — Wiedeń — Wenecja	777
5. Charakterystyka niektórych posłów i agentów	780
6. Służba dyplomatyczna litewska w zestawieniu z koronną	736
ROZDZIAŁ IV. CHARAKTERYSTYKA OKRESU	789
1. Główne osiągnięcia w zakresie organizacji służby dyplomatycznej .	789
2. Główne osiągnięcia w polityce zagranicznej	792
ŹRÓDŁA I LITERATURA	794
WYKAZ SKRÓTÓW	802
INDEKS AUTORÓW	804
INDEKS OSÓB	811
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH.....	845
SPIS MAP	861
SPIS ILUSTRACJI.....	862